

Seznam materiálů pro rozvoj klíčových kompetencí

Obsah

Seznam materiálů pro rozvoj klíčových kompetencí.....	1
Úvod	2
1. Zdroje k rozvoji KK	3
2. Lekce pro rozvoj KK	5
3. Metodiky projektů využitelných pro rozvoj KK:	6
4. Poznámky k rozvoji jednotlivých klíčových kompetencí:	7
Klíčová kompetence k učení	7
Klíčová kompetence komunikační	11
Klíčová kompetence k občanství a udržitelnosti	21
Klíčová kompetence k podnikavosti a pracovní	25
Klíčová kompetence digitální	35

Úvod

Seznam materiálů vznikl na základě rozhovorů konaných na Pracovní skupině pro moderní didaktické metody rozvíjející klíčové kompetence projektu MAP IV Mnichovohradištsko. Vychází z nápadů a zkušeností členů této pracovní skupiny. Byl dále rozpracován vedoucí jmenované pracovní skupiny. Materiálem v širším slova smyslu jsou myšleny nejen např. odkazy na odbornou literaturu, vybrané metodiky či pracovní listy, ale i metody a formy, s kterými získaly členky pracovní skupiny zkušenost a na základě ní materiál/metody doporučily.

V samotném projektu MAP IV Mnichovohradištsko se někteří členové dané pracovní skupiny podíleli na tvorbě Regionální učebnice Mnichovohradištsko, která je koncipovaná jako učebnice pro ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií, své uplatnění však může najít i na SOU, SOŠ či G a která se svými lekcemi kromě jiného soustředí i na rozvoj klíčových kompetencí: https://www.map-mh.cz/wp-content/uploads/2026/02/regionalni_ucebnice_final_resp.pdf.

Druhou vzniklou publikací jsou Regionální omalovánky Mnichovohradištska cílící mimo jiné na rozvoj klíčových kompetencí u dětí předškolního věku či první/druhé třídy.

Vzhledem ke složení pracovní skupiny se její členové věnovali především materiálům pro ZŠ.

1. Zdroje k rozvoji KK

V současné době je kvalitní zdrojem webová stránka k revizím RVP: <https://prohlednout.rvp.cz/>, kde lze nalézt nejen obecné informace, ale i konkrétní tipy na aktivity, jednotlivé vzdělávací lekce.

Zdrojem konkrétních materiálů použitelných na různých stupních škol jsou materiály zveřejňované na <https://rvp.cz/>. Po zadání klíčového slova: klíčové kompetence je možné si vybírat z rozmanité nabídky.

Zhlédnout lze i proběhlé webináře k tomuto tématu: <https://webinare.rvp.cz/webinare?filtr%5Bsearch%5D=kl%C3%AD%C4%8Dov%C3%A9+kompetence>.

HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. Dostupné také z: <http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:5f7b99b0-6835-11e6-9747-005056827e52>.

HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-388-8.

FICHNOVÁ, Katarína a SZOBIOVÁ, Eva. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: náměty k RVP pro předškolní vzdělávání*. Portál 2012.

KASPEROVÁ, Dana. *Inovace primárního vzdělávání: rozvoj klíčové kompetence k občanství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2026. ISBN 978-80-7494-756-8. Dostupné také z: <https://etul.publi.cz/book/6746-inovace-primarniho-vzdelavani-rozvoj-klicove-kompetence-k-obcanstvi>.

KOPŘIVA, Vladimír (ed.). *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí: metodika a aktivity v průřezových tématech: osobnostní a sociální výchova a multikulturní výchova*. Fryšták: Dům Ignáce Stuchlého SKM, 2008. ISBN 978-80-254-1956-4.

CISOVSKÁ, Hana. *Rozvoj klíčových kompetencí dramatickou výchovou a jejich evaluace*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-879-0. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:3c5f6c40-8e4e-11e8-87bd-005056827e52>.

BELZ, Horst a SIEGRIST, Marco. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0846-4.

STARÝ, Karel a LAUFKOVÁ, Veronika. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.

WILIAM, Dylan a LEAHY, Siobhán. *Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy*. Třetí revidované vydání. Praha: Čtení pomáhá, 2020. ISBN 978-80-906082-8-3.

HATTIE, John. *Prokazatelné učení: metodická příručka pro učitele: maximalizace vlivu na proces učení*. Praha: Edukační laboratoř, 2022. ISBN 978-80-908240-1-0.

Efektivní výukové nástroje Autor: Paul Ginnis GINNIS, Paul. *Efektivní výukové nástroje pro učitele: strategie pro zvýšení úspěšnosti každého žáka*. Třetí vydání. [Praha]: Čtení pomáhá, 2021. ISBN 978-80-906082-6-9.

FLETCHER-WOOD, Harry. *Responzivní výuka: kognitivní vědy a formativní hodnocení v praxi*. Druhé, revidované vydání. Praha: Edukační Laboratoř, 2024. ISBN 978-80-908240-4-1.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Příručka Klíčové kompetence v základním vzdělávání. VÚP, Praha 2007. <https://msmt.gov.cz/file/58196/>

[Klíčové kompetence ve výuce na základní škole a gymnáziu](#). Vydal Národní ústav pro vzdělávání, Divize VÚP, 2011. ISBN: 978-80-87000-72-4

[Klíčové kompetence v základním vzdělávání](#). Praha: VÚP, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Kolektiv autorů.

Při práci s nadanými žáky na ZŠ lze využít i příručku [Klíčové kompetence na gymnáziu](#). Praha: VÚP, 2008. ISBN 978-80-87000-20-5. Kolektiv autorů.

Klíčové kompetence na gymnáziu. VÚP, Praha 2007. <https://msmt.gov.cz/file/58195/>

[Příklady dobré praxe pro gymnázia](#). Praha: VÚP, 2008. ISBN: 978-80-87000-21-2. Kolektiv autorů.

[Klíčové kompetence v příbězích \(aneb\) dovednosti pro život](#). Praha: scio.cz, 2009. ISBN: 9788074300004. Autor: M. Pápolová.

Metodika externího hodnocení podpory rozvíjení klíčových kompetencí. ČŠI, 2021/2022. <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Methodika-externiho-hodnoceni-podpory-rozvoje-klicovych-kompetenci>

Pro rozvoj kompetencí se dají využít i materiály rozvíjející gramotnosti: např. projekt Podpora práce učitelů (PPUČ): <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12726>

2. Lekce pro rozvoj KK

Regionální učebnice Mnichovohradištsko: https://www.map-mh.cz/wp-content/uploads/2026/02/regionalni_ucebnice_final_resp.pdf

Jeden svět na školách: <https://www.jsns.cz/> (využití dokumentárních filmů ve výuce)

Vzdělávací program Varianty (Člověk v tísni): <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/vyukove-lekce>

- <https://cedu.cz/hry>
- <https://www.jsns.cz/krok-za-krokem/1766502-tridnicke-hodiny>
- <https://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/lekce?tk=125&perpage=10#ucebni-lekce>
- <https://www.odyssea.cz/metodiky/>

Další viz kapitola 4

3. Metodiky projektů využitelných pro rozvoj KK:

Projekt Kdo jiný?: DEVEROVÁ, Lenka, GAJDOŠ, Lukáš; STRACHOTA, Karel a SOUČKOVÁ, Ludmila (ed.). *Kdo jiný?: jeden svět na školách*. Praha: Člověk v tísni, 2010. ISBN 978-80-86961-99-6.

<https://www.jsns.cz/projekty/kdo-jiny>

Metodika Příběh mé rodiny: <https://www.jsns.cz/projekty/pribeh-moji-rodiny>

Projekt Světová škola: <https://www.clovektisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/svetova-skola>

Filosofie pro děti: <https://www.clovektisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/filozofie-pro-deti>

Projekt/metodika Active Citizens: <https://www.clovektisni.cz/metodika-programu-active-citizens-1252pub>

- variace se zaměřením na klima: <https://www.clovektisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/kurzy-pro-ucitele/active-citizens-chranime-klima-274c>

Programy, metodiky, lekce s tematikou klimatu a rozvíjející KK: <https://ucimoklimatu.cz/>

Učíme venku: <https://ucimesevenku.cz/>

Geopark Ralsko: <https://www.visitralsko.com/pro-pedagogy/>

4. Poznámky k rozvoji jednotlivých klíčových kompetencí:

Klíčová kompetence k učení

a) Umění učit se

I. plánování společně se žáky (s ohledem na dlouhodobý cíl a individuální potřeby žáků)

- diferenciací výuky: úlohy s různou obtížností, další úlohy pro ty, kteří potřebují náročnější či lehčí zadání
- možnost využít internet
- mít zásobenou knihovnu + možnost pracovat s publikacemi
- plánování cílů (činnost z pozice žáka: Které téma by vás ke kapitole Obojživelníci zajímalo? Čemu se budete věnovat? Jaká bude vaše badatelská otázka?)

II. práce s portfoliem, mapa učebního pokroku, mapa rozvoje kompetencí, kompetenční karty), důkazy o jejich posunu v učení;

- Projekt formativně: příklady FH: <https://files.formativne.cz/>
- Databáze videonahrávek: https://files.formativne.cz/wp-content/uploads/2022/07/Databanka-videonahravek_sbornik.pdf
- Důkazy o učení: <https://www.kellnerfoundation.cz/aktuality/co-nam-pomaha-odhalit-ze-se-deti-skutecne-uci>

III. práce s chybou

- Přemýšlet nad tím, jak přistupovat k chybě: https://vypravej.pametnaroda.cz/media/OPVVV_ML_Prace-s-chybou.pdf
- H-mat: <https://www.h-mat.cz/principy/prace-s-chybou>

IV. podpora badatelství

- CT Edu – badatelství, Mechy, organizace TEREZA
- Badatelé: <https://badatele.cz/zacinam-badat/#materialy>
- Program Globe: <https://globe-czech.cz/cz>
- Humanitní předměty: <https://www.clovekvtsni.cz/kdyz-ucitel-ustoupi-do-pozadi-dava-detem-sanci-prevzit-zodpovednost-za-vlastni-uceni-5847gp>

- V CEJ:
file:///C:/Users/MAPII/Downloads/Badatelsky_orientovana_vyuka_v_hodinach_ceskeho_jazyka_a_Archive.pdf

V. organizace učení

- Seznamy úkolů, vedení poznámek, vizuální mapy,
- Práce s časem
- Práce s prostorem
- Výběr vhodné strategie učení – nabídnout strategie učení (čtenářské strategie)
- Nabízet: pomůcky, aplikace či strategie může použít při doplňování učiva či při učení se něčemu novému

VI. párové, skupinové a kooperativní učení

- Sdělení podmínek práce
- Rozmanité způsoby naložování (Petra Vallin: 10 způsobů jak rozdělit děti ve třídě: <https://www.youtube.com/watch?v=Ah2R5ZJx1rM>)
- Role v týmu (Paměť národa – rozdělení rolí v projektu: https://vypravej.pametnaroda.cz/media/OPVVV_SM_Rozdeleni-roliv-projektu.pdf)
- Hodnocení skupinové práce
- Žákovské projekty:
- CEDU: <https://cedu.cz/app/uploads/Jak-d%C4%9Blat-projekty.pdf?x33458>
- Kdo jiní: https://www.jsns.cz/nove/projekty/kdo-jiny/old/clk_kdo_jiny_prirucka_pedagogove_22web.pdf)
- Muzeum Říčany: Žákovské projekty pro udržitelnost: <https://muzeumricany.cz/wp-content/uploads/2025/11/Zaciname-s-zakovskymi-projekty.pdf>
- Active Citizens: <https://www.clovekvtsni.cz/metodika-programu-active-citizens-1252pub>

VII. reflexe učení

- sebehodnocení na konci určitého bloku učiva, ve čtvrtletí, v pololetí...
- vrstevnické hodnocení

- posuzování učebních metod a strategií
- vyhodnotí výsledky učení a stanoví si další cíl
- pojmenuje své silné a slabé stránky
- reflexe na konci hodiny: exitky

Propustka z hodiny, jméno a příjmení.....

Datum: Téma:

Podstatná informace:

1 věc, která mě překvapila.....

2 novinky.....

3 pojmy, které jsem už znal.....

Propustka z hodiny, jméno a příjmení.....

Datum: Téma:

Dnes se chci ocenit za.....

Dnes chci ocenit..... (koho) za

Propustka z hodiny, jméno a příjmení.....

Datum: Téma:

Shrň dnešní hodinu do jedné věty:

Propustka z hodiny, jméno a příjmení.....

Datum: Téma:

Dnešní pocit z hodiny..... Zdůvodnění.....

b) Smysl a cíl učení, celoživotní učení

Propojení výuky a zkušeností žáků:

- Práce s prekoncepty
- Po skončení lekce: K čemu mi to bude/je? Kde znalosti a dovednosti mohu použít?

Smysluplnost

- Ukazují celkový rámec učiva – např. infografika: tohle nás letos čeká, postupně si můžeme vyplňovat části, které jsme zvládli
- Práce s deníkem/portoliem – vidím, co vše už je za mnou

Podpora postojů:

- Práce s výroky:
- Mé schopnosti nejsou fixní, ale mohu je rozvinout a rostou s mým úsilím;
- Mohu uspět a už jsem v minulosti mnohokrát uspěl/a;
- Překonávám překážky, a to mě posiluje).

Hodnocení: popisná kritéria, která souvisí s cíli výuky (provázanost – když plánuji cíl, myslím i na kritéria hodnocení)

- Kritéria hodnocení umožňují vidět pokrok – vývoj (vícestupňové)
- různé způsoby poskytování zpětné vazby žákům a jejich práci:
- rychlejší zpětná vazba: krátké ústní ocenění, palec nahoru, úsměv
- časově náročnější zpětná vazba: písemná zpětná vazba, slovní hodnocení

Vlastní příklad celoživotního učení

- ukazuji, že se i já jako učitel učím (co jsem přečetl, kde jsem byl, abych se něco naučil...)

Klíčová kompetence komunikační

I. Vyjadřování

- Různé formy diskuse (kladení otázek, sdílení myšlenek a pocitů na dané téma)
- Párové diskuse, diskusní kroužky, *panelová diskuse*, *diskuse ve skupině*
- Různé formy prezentace (prezentace zážitků, nápadů a výsledků individuálních či skupinových činností na základě jasně formulovaných a předem zadaných kritérií (osnova, výčet klíčových informací, předpřipravené úvodní části vět...)
- varianta: sdílí své nápady, myšlenky ve skupině, prezentace výsledků práce projektu, představení přečtené knihy, využití komunitního kruhu, prezentace skupinové práce – obsah i postup a to, jak se jim pracovalo)
- při třídnických hodinách
- Poslední slovo patří mě
- Prezentace pomocí vizualizace: prostřednictvím grafů, tabulek, různá písma, jednoduché obrázky, schémata (kreslit, postahovat pro potřeby prezentace...)
- Jak psát např. na tabuli, aby to bylo zábavné – sketch noting (rámeček na flip chartu...)
- Vyjadřování se skrze různá média a formy (i blog, sociální sítě...): školní časopis, článek do místního obecního periodika, FB školy, Instagram...
- Práce s otázkami (otevřené) – při práci s textem, při evokaci, učit klást otázky i hledat odpovědi, badatelství a badatelské otázky – otázky zadává učitel, děti si otázky samy tvoří
- Co se dá z obrázku vyčíst? Co je na obrázku ověřitelné/dohledatelné? (fakta) V čem si nejsem jistá?
- technika vzájemného tutorství = žáci si vysvětlují učivo navzájem, *vrstevnické učení*
- prvky dramatické výchovy a role-play
- aktivity na verbální a neverbální komunikaci:

paralingvální prostředky řeči: zvuková stránka verbální komunikace (jak používáme vědomě či nevědomě: výška tónu řeči (bas, alt x tenor, soprán), hlasitost řeči (kdy šeptáme? Kdy býváme hluční?) rychlost řeči, objem řeči (řeknu toho hodně x mimořádně mnoho), plynulost řeči, intonace (=melodie řeči), chyby v řeči (přeřeknutí, nedokončené věty...), správnost výslovnosti, kvalita řeči (strohý x rozvláčný projev), členění řeči (frázování)

extralingvální prostředky řeči: gesta, mimika, posturika, pohledy, proxemika, kinezika, haptika

- reflexe

- nad vlastním vyjadřováním (v rámci prožitých komunikačních situací – jak jsem se cítil, když jsem zažil úspěch/neúspěch...)

- vlastní práce nebo práce spolužáků: slovně i písemně (Co oceňuji? Na čem by bylo třeba zapracovat, vhodně formulovaná otázka mířící k oblasti, na které je třeba zapracovat: Jak by prezentace vypadala, pokud bys použil větší velikost písma?)

- při skupinové práci: co se ti při práci ve skupině dařilo, jak se dařilo spolužákovi...

II. Porozumění

- Práce s krátkými autentickými texty a jinými jazykovými či obraznými sděleními (obrázky, ilustrace, fotografie, mapy, videa, novinové články, příspěvky na sociálních sítích, fotografie, ilustrace, mapy, schémata a diagramy apod.)

- diskuse o možných významech, které z textu či z jiného materiálu vyplývají

- o komunikačním záměru autora

- o hlavním poselství příběhu

- aktivity, při kterých žák volí různé čtenářské strategie:

rozlišení podstatných a nepodstatných informací v textu,

vyhledat odpověď na položenou otázku,

najít důležité informace v textu,

přeformulovat text do jednoduššího, pro ně pochopitelnějšího...)

+ následná reflexe tohoto procesu (jak jsi postupoval, co se ti dařilo, co by ti příště pomohlo...)

- různé receptivní strategie (např. vyhledávací, orientační a studijní čtení, aktivní naslouchání)

III. Aktivní naslouchání

- aktivity a hry na trénink schopnosti žáků pozorně a soustředěně naslouchat (např. Simon říká, bingo)

- krátké dýchací či meditační cvičení na uklidnění mysli

- vyjadřování se k obsahu předchozího sdělení

- shrnutím předchozí párové nebo skupinové diskuse;

- shrnutím práce nahlas přečteného příběhu;
- hraním her, jako je tichá pošta
- pomocí náčrtku, kresby, metod dramatické výchovy
- vcítění se do zadaných rolí/ reagování na situace podle postav, které hrají:
 - aktivity z dramatické výchovy
 - rolové hry
 - simulační hry
- aktivity, při kterých žáci reagují na prožité komunikační situace a s nimi spojené úspěchy a neúspěchy
- aktivity, při kterých se žáci vcítí do spolužáků,
- aktivity na komunikační fauly
- Tipy na aktivity, hry:

Já sdělení: *Jsem naštvaný, když si neuklidíš boty, protože o ně zakopávám. Uklid' si je do skříňky.*

Komunikační/argumentační fauly: <https://bezfaulu.net/argumentacni-fauly/>

Techniky aktivního naslouchání: parafrázování, povzbuzování, objasňování, reflexe, shrnutí, uznání

Komunikační kresby – dítě začne kreslit obrázek, po 20 vteřinách posílá druhému, obrázek takto koluje – napojení na druhé x ne

Práce se situačními a emočními kartami

Hra: jeden žák popisuje obrázek, druhý kreslí

Tipy na aktivity: <https://chystamprogram.skaut.cz/>

Literatura: GORDON, Thomas. *Výchova bez poražených*. 1. vyd. Olomouc: Malvern, 2012. 307 s. [ISBN 978-80-87580-06-6](https://www.malvern.cz/ISBN_978-80-87580-06-6).

Konflikt, koření života: průvodce řešením konfliktů pro učitele a studenty středních škol. - 2., revid. vyd. - Praha: Partners Czech, 2004. - 175 s., ISBN 80-239-3339-6

IV. Vícejazyčnost

- Aktivity různé založené na srovnávání abeced, slovní zásoby či zvukové stránky různých jazyků;

- hledání výpůjček a internacionalismů;
- přiřazování jazyků ke konkrétním místům a kulturám;
- tvorba jazykových portrétů a jejich společná interpretace
- cizí slova použitá v učebnicích
- zkoumání bezprostřední jazykové krajiny (tj. jazyků a jejich využití na fyzických nápisech a znacích ve veřejném prostoru
 - všímá si nápisů na náměstí, při cestě do školy...
- extrakce a shrnutí klíčových informací z krátkých textů a jiných forem sdělení v prvním i druhém cizím jazyce – hledání podobností (např. internacionalismy, celková struktura sdělení), které jim pomohou odhadnout význam
 - z příspěvků na sociálních sítích,
 - nápisů ve veřejném prostoru,
 - muzejních brožurek,
 - online recenzí krátkých videí...
- zařazení tzv. „jazykových sprch“: několik slovíček k danému tématu a jejich procvičování formou aktivit a her; využívání písni a videí v cizím jazyce
- Cizojazyčný slovníček k probíranému tématu v části pracovního listu
- Rozlišné způsoby vyjadřování množství, měření vzdálenosti, určování času atd.
- Rozpozná základní kulturní konvence spojené s každodenními rozhovory (např. odlišné pozdravy, poděkování, omluvy či jiné rituály)

Možná literatura:

https://chystamprogram.skaut.cz/Klíčová_kompetence_osobnostní_a_sociální

I. Vlastní wellbeing

- Prostor, kde se žáci cítí bezpečně a jsou schopni sdílet své pocity a zkušenosti a mají adekvátní čas na práci
 - Dohodnutá pravidla: pravidla třídy, pravidla v daném předmětu, klima školy – práce s dodržováním, práce s potřebami a přáními jednotlivce x dodržování pravidel)

- uznání chyby,
 - partnerská komunikace (principy nezraňující komunikace)
 - vzájemný respekt,
 - podpora vyjádřená i faktická (např. prostřednictvím nabídnutých forem a metod práce...
 - jasná pravidla i v rámci digitální komunikace o výuce, úkolech, důležitých organizačních informacích, hodnocení
- wellbeing přírodou: žáci si uvědomují, jak jim příroda může pomoci v oblasti wellbeingu
 - zmapování wellbeingových oblastí
 - pět smyslů,
 - pohyby přírody,
 - práce s dechem,
 - fotograf, příběh v přírodě...
 - kresba a malba s přírodninami
 - osobní desatero wellbeing
 - týdenní a měsíční plán wellbeingu

<https://ucimesevenku.cz/seminare/wellbeing-venku-pro-deti/>

<https://ucimesevenku.cz/seminare/wellbeing-venku-pro-pedagogy/>

- Poznávání sebe sama, rozvíjení sebeuvědomění
 - reflektivní aktivity,
 - deníky,
 - diskuse o emocích
- situace, při nichž se může aktivně podílet na svém vlastním učení a rozhodování:
 - projektová práce,

- volba tématu či metod práce
- badatelsky orientovaná výuka (vlastní badatelská otázka)
- týmová spolupráce a diskuse o ní
- hodnocení/zpětná vazba je v souladu s budováním wellbeingu žáků – např. využít formativního hodnocení
- relaxace a pohyb:
 - trénink relaxačních technik,
 - aktivní odpočinek, pohybové chvilky, pohybové aktivity, aktivní přestávky (na školní zahradě)
- učení venku,
- místně zakotvené učení (v terénu, před školou/ v okolí školy)
- tematické exkurze, terénní cvičení, literární/historické/geologické vycházky...
- aktivity zaměřené na péči o duševní zdraví (výživa, spánek, fyzická aktivita)
- kultivace prostředí a prostorového uspořádání třídy,
 - ZŠ Chrudim: zrušili kostelní sezení, zavedli hnízda po třech lavicích (pracují hodně skupinově x problém, když se promítá na tabuli apod.)
- vybavení a pomůcky na učení žáků
 - centra aktivit, koberec, relaxační křeslo, „skryš“, knihovnička, čtenářské křeslo
- aktivní výzdoba třídy – práce žáků, originalita, vystavuji vše, nejen ty na „jedničku“
- modelové situace na téma wellbeing
- zmapování situací wellbeingu i těch, kdy se dobře necítím:
 - Kdy se cítím dobře a kdy ne?
 - Co mi pomáhá? Co je mi příjemné?
 - Co na to má vliv?
 - Jak poznám, že přichází stres, který je mi nepříjemný?
 - Co jsou moje stresory?

- Jak jim mohu předcházet?
- Jak a u koho vyhledám pomoc?
- Komu důvěřuji, na koho se mohu obrátit?
- Na koho se mohu obrátit ve škole?
- Popíši, jak si mohu říci o pomoc/ sjednat schůzku.
- Postupy a aktivity, které vedou ke zklidnění, zlepšení nálady
 - Seznam takových aktivit
- Literatura: Jaroslava Budíková: Základy duševní hygieny

II. Resilience (odolnost)

- Jak být pozitivní i přes náročné výzvy: na příkladech, skrze zážitky či dramatizaci
- Diskuse o strategiích těch, kteří překonali obtíže a uspěli (osobnostně rostli) - inspirativní příklady úspěšných jednotlivců
- návodné situace nebo projekty, které žákům umožní prakticky prožívat proces překonávání obtíží
 - projektové vyučování
- každý neúspěch, překážku i chyba = příležitost něco se naučit, jako výzvu k překonání sama sebe, k nápravě, k učení
 - práce s chybou či neúspěchem – analyzování příčiny
 - Přemýšlet nad tím, jak přistupovat k chybě: https://vypravej.pametnaroda.cz/media/OPVVV_ML_Prace-s-chybou.pdf
 - H-mat: <https://www.h-mat.cz/principy/prace-s-chybou>
 - Denisa Tichá – obrázek práce s chybou: <https://denikn.cz/206866/delat-chyby-je-potreba-rika-ucitelka-jejiz-nastenka-zaujala-tisice-lidi/>
- Učit žáky jednat i pod tlakem a rozhodovat se i v nejistotě
- Práce s emocemi – příklady situací (pro porozumění emocí)
 - Emušáci
 - Lucie Beranová – desková hra SAMAJA

- empatie
- možnost otevřeně se vyjadřovat a sdílet své pocity
- BRANKOVIČ, Lidia. *Grandhotel emocií*. Přeložil Kateřina KLABANOVÁ. V Praze: Cesta domů, 2025. ISBN 978-80-88455-27-1.
- Komiks Když dinosaurům někdo zemře
- ŠPINKOVÁ, Martina. *Divný brach strach*. Bludiště. V Praze: Cesta domů, 2015. ISBN 9788090580978.
- Téma smrti: <https://eshop.cestadomu.cz/knihy-pro-deti/>
- MÍKOVÁ, Marka. *A smutek utek*. 2018. Cesta domů. ISBN 978-80-88126-11-9.

III. Identita

- aktivity na sebereflexi – uvědomovat si své úspěchy, výzvy a osobní růst
- deníky,
- reflektování své zkušenosti a sdílet své myšlenky v diskusích ve třídě,
- zaznamenávat seberozvoj do kompetenčních kruhů, map pokroku
- balanční kruhy pro jednotlivé ročníky, chování, KK...
- aktivity, které posilují sebevědomí žáků
 - prezentace jejich prací před třídou,
 - zapojení do projektů nebo získávání nových dovedností,
 - možnost nahlížet na téma mezioborově
- aktivity pro poznávání sebe sama
 - kým jsou, kým by chtěli být, kam se mohou posunout, kým by být nechtěli, kam patří,
 - jak působí na ostatní lidi a prostředí
 - identifikace silných a slabých stránek, zájmů, hodnot...
 - Kdo jsem já? (využívá různé úhly pohledu).
 - Moje ideální já (jaký bych chtěl být), reálné já (jaký jsem), požadované já (jaký bych měl být), nechtěné já (kým nechci být).
 - V čem jsem stejný a v čem jiný než ostatní/ než před pár lety...
 - Obálka: hledám ve skupině co nejvíce shod s ostatními

- kariérové poradenství, rozhovory o budoucnosti (kariéra, životní cesta, vize, plány)
- aktivity vedoucí k uvědomování:
 - emocí a potřeby sebe sama i druhých
 - dopadů vlastního chování na sebe, ostatní lidi i přírodu
- sebeorganizace a plánování času
 - stanovování priorit,
 - organizace času
 - vytváření rozvrhu činností,
 - nastavování reálných cílů
 - stanovit si jednoduché cíle pro rozvoj svých silných i slabých stránek pozitivní zpětná vazba
 - SMART cíl
- Práce s pozitivní zpětnou vazbou

IV. Empatie a porozumění druhým

- Aktivity vedoucí ke sdělování citů a pocitů ve třídě, diskuse o emocích na základě:
 - práce s emočními kartami,
 - práce s obrázky,
 - práce s videy,
 - práce s reálným příběhem,
 - práce s beletristickým textem
 - práce s metodami dramatické výchovy
 - vnímání situace z různých úhlů pohledu (pohádky naruby...)
- diskuse se žáky o předsudcích a stereotypch, o významu tolerance ve vztazích, o příkladech neúcty
- řešení problémů mezi vrstevníky, rolové hry... (např. i eticky náročné situace všedního dne, morální zásady)

- vzájemná podpora žáků (jak se mohou žáci vzájemně podporovat: hry, výměna rolí, karty, vizuální materiály, myšlenkové mapy, nástěnky, pantomima, různé scénáře apod.)
- vrstevnické/ kooperativní učení
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997. 147 s. ISBN 80-7178-167-3.
- KASÍKOVÁ, H. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. Kladno: AISIS, 2005. 141 s. ISBN 80-239-4668-4.
- práce s určenými rolemi
- skupinové aktivity a projekty, ve kterých se žáci učí spolupracovat a projevovat navzájem respekt
 - projektové vyučování
- praktické situace, ve kterých se žáci mohou naučit empatii a hledání kompromisů (např. domluvy na třídních výjezdech, pravidlech, dělení práce ve skupině)
- mindfulness: přijímání a prožívání přítomnosti pomocí různých cvičení, technik, her, meditace, příběhů, procházek a vlastního příkladu
- příběhy zdůrazňující důležitost respektu k odlišnostem
 - Kniha: Vačice, která se nesmála. Medvěd, který nebyl.
- práce v třídnických hodinách
- možnost volby, spoluvytváření pravidel:
 - v rámci zadání vytváří učitel aktivity, úkoly, projekty, ve kterých poskytuje žákovi možnost, aby se rozhodoval sám a pak nesl zodpovědnost za vlastní rozhodnutí

V. Budování a udržování zdravých vztahů

- práce v třídnických hodinách i v hodinách běžných:
- rozhovory rozvíjející pozitivní atmosféru ve třídě
- hry se zaměřením na třídní kolektiv (citlivost k druhým, zájem o spolužáky)
 - komunikační vzorce, nácvik životních situací
- sdělování emocí, pocitů, názorů (např. komunitní kruh)
- prostor pro argumentaci názorů a sdílení, přehodnocení vlastních názorů a zpětnou vazbu

- sounáležitost se třídou a školou (hry, projekty, výlety, zájezdy, sportovní aktivity, společné oslavy, výročí, závěr školního roku, začátek školní/kalendářního roku apod.)
- akce, které vedou ke vzájemnému poznání, navazování vztahů: adaptační kurzy neplést se sportovním kurzem, společná volná hra, poznávací aktivity, projektová výuka, třídnické hodiny apod.)
- nastavování pravidel ve třídě (včetně digitálního prostředí) společně se žáky (formulace řeči žáků, zvažování, zda pravidlo stále platí x je třeba obměnit – cílem je vytváření prostředí vhodného pro učení a bezpečného prostředí
- pravidelně se žáky hovořit o očekávaném chování při výuce a věnovat se praktickému nácviku vhodného chování se žáky, oceňovat a upevňovat chování podporující rozvoj
- <https://cedu.cz/seminare-kurzy/tridnicka-hodina>
- <https://cedu.cz/hry>
- <https://www.jsns.cz/krok-za-krokem/1766502-tridnicke-hodiny>
- <https://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/lekce?tk=125&perpage=10#ucebni-lekce>
- <https://www.odyssea.cz/metodiky/>

Klíčová kompetence k občanství a udržitelnosti

a) Respektující vztah k životu a světu

- Práce v terénu – terénní cvičení, dotazníkové šetření mezi obyvateli, žákovské projekty, učení venku, místně zakotvené učení
- Tematické exkurze
- Zapojování do akcí typu Uklid' Česko, úklid např. břehů řeky, rybníka, parku...
- Sdílení zkušeností z těchto aktivit, jejich reflexe, řízení diskuse či jiné formy diskuse, propustka / reflexní postupka na závěr aktivity
- Školní zahrada, péče o květina na parapetech (učebny, chodby...), pěstování rostlin na oknech (zelenina, hrách...), vnitřní/vnější parapety, tzv. balkonové zahradnictví, truhlíky a vyvýšené záhony
- Návštěva záchrané stanice, CHKO, ptačí parky, botanické a zoologické zahrady apod.

- Programy EVVO, programy s odborníkem na danou problematiku v terénu
- Reflexní metody
- Využití aplikací pro určování rostlin apod.
- Spolupráce s MŠ, mladšími ročníky ZŠ, domovem seniorů
- Podpora sbírek, charitativních akcí (Běh pro Afriku...)

b) Zohledňování propojenosti světa

- Integrovaný předmět
- Postupy místně zakotveného učení a globálního vzdělávání (prozkoumání a interpretace souvislostí v místním, regionální, globálním měřítku)
- Tandemová výuka
- Projektové vyučování
- Integrovaná tematická výuka
- zadání, při nichž žák potřebuje srovnávat shodné a odlišné rysy různých situací a systémů – v rámci oboru i napříč různými oblastmi
- mezioborové aktivity (propojování předmětů, vzdělávacích oblastí)
- reflexe o zkušenostech a zážitcích žáků podle osvědčených postupů (reflektivní postupka)
- Crime Board
- Lekce na propojenost světa (Bohoušovy džíny, Cesta mobilu...)
- simulace a simulační hry, myšlenkové mapy, grafická znázornění a schémata
- T-grafy, srovnávací tabulka
- Aktivity pro hledání souvislostí
- Aktivity pro hledání příčin a následků (grafické organizéry)
- Dokumentární filmy
- Populárně naučné články, články v časopisech (Respekt...)

- Filosofie pro děti (kladení otázek)
- Aktivita Proč-proč-proč
- Rybí kost /otázky)
- lekce zaměřené na Změna a trvání (viz např. HistoryLab)
- Krajina za školou (proměna krajiny či části obce, domu apod. a vliv historických událostí)
- Active citizens – lekce na propojení
- Grafické organizéry: příčina – následek
- Lekce na původně bohubilý čin, jež má negativní následek (králíci do Austrálie...)
- Lekce na globalizaci, klady a zápory
- Lekce od Variant (Člověk v tísní) či jsns.cz
- Diskuse
- Reflexe

c) Směřování k udržitelné budoucnosti

- Regionální učebnice Mnichovohradištsko – např. lekce Město v budoucnu, Udržitelné místo, Zeleň na náměstí https://www.map-mh.cz/wp-content/uploads/2026/02/regionalni_ucebnice_final_resp.pdf
- Lekce na <https://ucimoklimatu.cz/>
- Lekce na <https://www.ucitelezaklima.cz/kam-d%C3%A1l>
- Návrhy opatření, možnosti zapojení do změn
Princip udržitelnosti:
- Klimatické změny: adaptační opatření
- Práce v terénu
- Dotazníková šetření v terénu mezi obyvateli
- Srovnávání variant, hledání řešení
- Práce s příběhy, novinovými články, dokumentárním filmem

- Žákovské projekty zaměřené na udržitelnost

- Návrhy změn, cesty k realizaci

d) Odpovědné rozhodování a jednání

- Práce se zadáváním úkolů – možnost výběru a převzetí odpovědnosti za jeho splnění/nesplnění
- Žákovské projekty: zlepšení situace v okolí, řešení reálných problémů
- Aktivity: zvážení dopadů kroků žáka na život v místě
- Reflexe o zkušenostech a zážitcích žáků
- Práce s dilematy na témata sociální, ekonomické a environmentální spravedlnosti
- T – graf
- Argumentační esej, úvaha
- Formáty diskuse
- Diskuse o významu svobody a odpovědnosti, o jejich konkrétních projevech v různých konkrétních situacích
- Práce s informacemi (vyhledávání, třídění)
- Modelové situace
- Návrhy řešení
- Zodpovědnost – hry na to, kdo za situaci nese odpovědnost
- Reflexe: co se naučil nového o sobě, procesech, společnosti a světě.

e) Aktivní občanství, participace a přesvědčování o vlastním vlivu (zmocňování)

- Regionální učebnice Mnichovohradištska: např. Účast v komunálních volbách, Aktivní občanství, Dění ve městě, Rozkopané náměstí, Bezpečnější město pro chodce a cyklisty, Udržitelné místo
- https://www.map-mh.cz/wp-content/uploads/2026/02/regionalni_ucebnice_final_resp.pdf
- Podpora dobrovolničení
- DofE - <https://dofe.cz/>

- Zájem o veřejné dění: práce se zápisy zastupitelstva města, rady, města, info na webu školy apod. Využití metod kritického myšlení s mediálními materiály (rozbor: manipulace, fakta...mediální vzdělávání) – práce s různými zdroji
- Sledování aktuálního dění ve veřejném prostoru – novinky z města/z regionu apod., hodnocení dění
- Žákovské komunitní projekty – vlastní akce, spolupráce, vyhodnocuje vlastní vliv, práva a optika situace druhých
- Aktivity typu: Kdo má vliv? Kdo rozhoduje? Jaký vliv mám já? Co mohu udělat v dané situaci já?
- Rolové hry
- Aktivity s týmovou spoluprací

Klíčová kompetence k podnikavosti a pracovní

a) Nápady, příležitosti a výzvy

- Projekt na fiktivní firmy: <https://jaczech.org/>
- Žákovská participace ve škole i v obci: žákovské parlamenty, sněmy, akce žáků pro žáky (žákovská samospráva, zapojení žáků do chodu školy – možnost vyjádřit svůj názor, setkání s vedením školy, možnost využít prostor školy pro práci na projektech apod.)
- podpora vztahu žáků k místu, kde žijí či kam chodí do školy: Regionální učebnice Mnichovohradištsko: https://www.map-mh.cz/wp-content/uploads/2026/02/regionalni_ucebnice_final_resp.pdf

např. lekce: například Obec na myšlenkové mapě, Bedekr naší obce, Pocitová mapa obce, Pocitová mapa a komunita, Mentální mapa okolí školy, Vnímání domova, Kartograf, Místo všemi smysly, V roli heraldika...

- Místně zakotvené učení, aktivity na regionální identitu: myšlenková mapa obce, mentální obce, pocitová mapa místa, setkání se starostou, zastupiteli, porovnání historických fotek a současnosti, vize budoucnosti místa...)
- Žákovské projekty, akce v terénu (pečujeme o místa v okolí školy, v obci)
- Výuka v krajině, využití genia loci (místně zakotvené učení, učení venku, terénní cvičení, tematicky zaměřené vycházky...)
- Úkoly na divergentní myšlení žáků (problémové učení, aktivita Proč-proč-proč, brainstorming, brainwriting a další viz Robert Čapek, myšlenkové mapy, tzv. vynucená spojení: jak souvisí zemědělství a AI apod., hypotetické scénáře Co by, kdyby...), žebřík nápadů: kniha – e-kniha – e-kniha, která se čte nahlas – zvíře s elektronickou knihou, které čte a komunikuje, Knihovna živých vyprávěcích mazlíčků k zapůjčení.

- Guildordův test neobvyklého použití: na co je možné použít cihlu...
- Šest myslitelských klobouků
- Otevřené diskuse, otevřené otázky
- Experimentování a bádání; tvůrčí čtení a psaní; umělecké vyjádření – malování, divadlo aj.
- Použití různých nástrojů k zachycení myšlenek a nápadů, mj. brainstorming, brainwriting, myšlenkovou mapu, metodu 6-3-5, nástroj „rybí kost“, který slouží k rozpoznání a vizualizaci možných příčin dané situace; online brainstorming nástroje
- Různé typy vyhodnocování a výběru reálných a smysluplných nápadů, například: podle stanovených kritérií, hlasování/bodování, škálování nápadů – jejich uspořádání do skupin podle jejich podobnosti nebo tématu
- SWOT analýzu – silné stránky, slabé stránky, příležitosti, hrozby
- prioritizace – vybíráme nápady, které mají největší potenciál dosáhnout cíle
- testování a prototypování – vybíráme několik nejlepších nápadů a testujeme je prostřednictvím prototypů, průzkumů nebo jiných metod, abychom ověřili jejich účinnost a proveditelnost
- zapojení zainteresovaných stran – zaručuje to, že vybrané nápady budou podporovány a mohou být úspěšně realizovány (Aktivity z projektu Active citizens – Aktéři události...)
- Revidování výběr nápadů podle potřeb a nových informací, které se objeví během procesu realizace
- žákovské firmy: klíčové aspekty podnikání, například s metodou Lean Canvas
- zapojení se do dobrovolných veřejně prospěšných projektů, známých jako dobrovolnictví – například podpora vrstevníků při učení, pomoc seniorům, asistence dospělým při osvojování nových dovedností, ochrana přírody, rozvoj komunitního života, humanitární pomoc a rozvojová spolupráce
- aktivity na vizualizace budoucích scénářů a vizí
- vedení kompetenčního portfolia
- diskuse se žáky o hodnotách osobních, společenských, environmentálních, profesních
- vyhodnocování nápadů, jejich třídění a výběr

b) Mobilizování zdrojů

- Aktivity přemýšlení mimo ustálené vzorce (out of the box)

- Aktivity na hledání motivace
- bádání, experimentování a otevřený dialog, diskuse motivované reálnými situacemi (badatelky orientovaná výuka, sokratovský dialog...)
- besedy, setkání žáků s inspirativními podnikavými osobnostmi a pozitivními vzory – úspěšnými absolventy školy, rodiči, odborníky
- konstruktivní zpětná vazba, včetně formativního hodnocení
- získávání zkušeností v sebe prezentaci, prezentace skupinové práce apod.
- při úkolu práce s parametry čas, zdroje, kvalita
- kooperativní učení
- kritériální hodnocení
- dovednost síťovat (podpora projektů mezi školami a třídami)
- účast na konferencích, absolvování exkurzí v různých firmách a organizacích
- zprostředkování zážitku z mentorství či z koučování
- propojování žáků s komunitou a místní samosprávou, například formou rozmanitých žákovských projektů/miniprojektů
- aktivity typu Den pro školu (celoživotní učení, inspirace k volbě povolání...)

c) Realizace akcí, aktivit, projektů

- Aktivity s možností výběru pro žáky (vlastní odpovědnost)
- Žákovské projekty
- Práce s T-grafy, rozhodovacími tabulkami
- Akce, na kterých spolupracují žáci: den otevřených dveří, časopisy, besídky, zahradní slavnosti, vzájemné učení žáků, žákovská samospráva, výjezdy, dobrovolničení.
- Práce se zpětnou vazbou, práce s chybou
- Vrstevnické hodnocení a sebehodnocení

d) Spolupráce a týmová práce

- Projektová výuka, žákovské projekty
 - Práce v různorodých týmech
 - Práce v různých rolích
 - Různá úroveň zvládnutí úkolu
 - Diskuse o průběhu projektu, o vlastním zápojení
 - Práce s pravidly komunikace při spolupráci (vizualizace pravidel – skupinová práce)
 - vrstevnické učení
 - poskytují žákům různé úkoly a aktivity k rozvoji jejich individuálních dovedností a schopností, které mohou přinášet do skupiny
 - společné rozhodování a řešení problémů
 - mentorství mezi žáky
 - plánování – jak na něj
 - reflexe a sebehodnocení zkušeností ve skupině
 - aktivity ke vzájemné spolupráci, empatii a respektu k názorům druhých
 - aktivní naslouchání, parafrázování, zpětná vazba
- Klíčová kompetence k řešení problémů**

a) Řešení běžných problematických situací

- Identifikace skutečných společenských problémů, jejich vnímání z různých perspektiv návrhy udržitelných řešení (vyjádření vlastních hodnot žáka a jeho přesvědčení o svém vlivu na vnímání problému) <https://www.clovekvtsni.cz/metodika-programu-active-citizens-1252pub>
- Práce s denním tiskem (tištěný, on-line, práce se zprávami z proběhlého týdne, soustředění se na vybraný problém, jeho sledování v čase)
- Vedení diskusí nebo psaní eseje o tom, jak mohou rozdílné perspektivy vnímat stejnou situaci jako problém nebo příležitost. (argumentační esej, T-graf, diamant, diskusní formáty: akvárium, bručící skupiny)
- Projekty nebo eseje na zadané téma, které vyžadují analýzu problému. (SWOT analýza, argumentační esej, T-graf, diamant...)
- Práce s případovými studii nebo projekty zaměřené na skutečné sociální problémy
- Rozdělení problému na menší části a zkoumání jejich klíčové proměnné (laboratorní práce)

- Analýza situací z různých perspektiv (6 myslitelských klobouků, Jak vnímají situaci jednotliví aktéři? Materiály Active Citizens)
- Diskuse o možných řešeních a jejich důsledcích, podání argumentů (akvárium, argumentační esej, práce s hodnotovými škálami, jdi si na své místo, pera doprostřed, panelová diskuse, poslední slovo patří mě)
- Reflexe žákovských (vlastních) reakcí a srovnání s reakcemi ostatních <https://www.jsns.cz/lekce/jak-na-reflexi-emoci-po-projekci>
- Volné psaní, jedno slovo, jedna věta, emoce z filmu...
- Brainstormingové situace na konkrétní témata nebo problémy s ohledem na etické a sociální důsledky (hodnotí možná řešení s ohledem na jejich praktičnost a kreativitu, 6-5-3, brainwriting, brainpool... využití mentimeter apod., negativní brainstorming (Co se stane, když nebudeme situaci řešit?), obrácený brainstorming (Go Backwards – Jak bychom mohli problém ještě více zhoršit?), Philip 66 (6 žáků řeší 6 minut problém)
- Práce s kritérii pro to, jak kriticky hodnotit nápady a zvažovat různé možnosti
- Práce s procesem hledání řešení (zaměření se na proces, nejen výsledek práce), obhajoba vhodného řešení
- Vyzovování závěrů ze svých zjištění, aplikace do praxe (výběr a realizace nejefektivnější varianty)
- Práce s řešeními, která mají různé etické a sociální dopady (zkoumá různá řešení pro komplexnější problémy)

b) Kritické hodnocení a využití vědeckého poznání

- Rozlišování mezi faktickými tvrzeními, názory a hypotézami ve složitějších sděleních s vědeckým obsahem. (Poznej fakta a názory v textu. Práce s učebnicí, úryvky z médií, s populárně, naučnou publikací, vědeckou publikací, materiálem AI, dokumentem, INSERT...)
- Využívání charakteristik tvrzení vědeckých odborníků k jejich odlišení od tvrzení neoborných. (Hledej: názor, hypotézu, faktické tvrzení, přesnost vyjádření, neosobnost, kontext...)
- Otázky autorství tvrzení a textů, zohledňování povahy zdroje, v nichž se tato tvrzení nacházejí. (Co je zdrojem textu? Odkud pochází? Kdo je jeho autor? Qui bono?)
- Práce se složitějšími vědeckými koncepty, vzájemná propojenost
- Používání odborné terminologie
- mezioborovost (Jak tento článek souvisí s přírodními/společenskými vědami? S kterými vědními obory souvisí?)
- ověřování vědeckých tvrzení z různých zdrojů

- aktivity na práci s tématy: zaujatost, předsudky nebo chybné argumenty v prezentovaných tvrzeních s vědeckým obsahem. (práce s vybranými příklady, argumentace příkladem proti pravděpodobnostnímu tvrzení, útoky ad hominem, nepodložená zobecnění, argumentační fauly) <https://bezfaulu.net/argumentacni-fauly/utok/ad-hominem/>
- Reflexe a rozpoznání vlastního předpojetí (Jak se nové informace shodují či rozcházejí s tvým dosavadním poznáním?)

c) Badatelství

Soudobé dějiny: badatelská učebnice dějepisu: pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia. Škola s nadhledem. Plzeň: Nakladatelství Fraus ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů, 2022. ISBN 978-80-7489-617-0.

PINKAS, Jaroslav; NAJBERT, Jaroslav; ČINÁTL, Kamil; SIXTA, Václav; ANÝŽ, Roman et al. *Soudobé dějiny: badatelská učebnice dějepisu : pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia. 2022. ISBN 807489617X.*

<https://badatele.cz/>

<https://historylab.cz/>

<https://terezanet.cz/>

<https://ucimesevenku.cz/>

<https://www.obcankari.cz/?page=12>

<https://fenix.fp.tul.cz/cs/>

<https://www.visitralsko.com/l/geocamp-metodika/>

Terénní výuka jako příležitost pro rozvoj digitální kompetence (nejen) v geografickém vzdělávání

DIDAKTICKÝ ÚVOD

Před terénní výukou

Stanovení výchovně-vzdělávacích cílů

- na základě RVP
- nezapomínat na všechny 3 oblasti: kognitivní, afektivní, psychomotorické
- dle klíčových kompetencí (kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní; kompetence digitální)
- dle očekávaných výstupů
- dle průřezových témat (environmentální výchova; mediální výchova...)

tělo rozum
emoce vůle
společensví
morálka
estetika
duchovnost

aplikace Zamíř se přírodě

Cíle dané terénní výuky by měly být jasně stanoveny => na základě cílů volím:

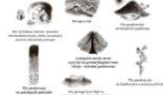
- strukturu hodiny (časová náročnost; možno využít konstruktivistický model E-U-R...)
- celkový přístup k výuce (badatelsky orientovaná výuka*, mezipředmětová výuka, konceptuální výuka, faktografická výuka, projektová výuka...)

badatele.cz

globe-czech.cz

mezipředmětová výuka

- formu terénní výuky (exkurze, terénní cvičení, vycházka...)
- organizační formu výuky (např. skupinová, frontální...)
- konkrétní výukové metody (např. výklad učitele, vyprávění učitele, práce s textem, rozhovor, brainstorming...)
- konkrétní obsah učiva, pomocí kterého se budu snažit dané cíle naplnit

HYDROLOGIE

- Měření vydatnosti pramenů, teploty vody, pH vody, zkoumání vodních bezobratlých...
- Měření rychlosti proudu vodního toku, měření průtoků – ověřování na hydro.chmi.cz.
- Možnosti badatelsky orientované výuky.

GHMÚ

METEOROLOGIE

- Aplikace ALADIN, METEOR, YR, NO,

- Webové stránky EARTH.NULLSCHOOL.NET; WINDY.COM; CHMI.CZ
- Měření meteorologických prvků: tlak vzduchu, rychlost a směr větru, oblačnost, teplota vzduchu, vlhkost vzduchu...
- Práce se synoptickou mapou.

BIOGEOGRAFIE

- Aplikace PLANT NET, BIRD NET, HLASY PTÁKŮ, NA HOUBY...

- Vliv geo/pedo podloží na flóru (vliv geodiverzity na biodiverzitu)
- Zkoumání půdních, vodních... bezobratlých.
- Ornitologie – pozorování ptáků, hlasy ptáků.
- Badatelsky orientovaná výuka: Jak starý je les? Druhové složení lesa?

PŘÍKLADY MOBILNÍCH APLIKACÍ VHODNÝCH PRO VÝUKU VYBRANÝCH GEOGRAFICKÝCH TÉMAT

BEZPEČNOST NA 1. MÍSTĚ

GEOLOGIE, GEOMORFOLOGIE

- Jaké horniny zde můžeme pozorovat?
- Aplikace ROCK IDENTIFIER.

- Jaké horniny převládají v okolí a proč se tam vyskytují?

- Online Geovědní mapy ČGS

PEDOLOGIE

- Práce s půdní mapou.

- Vliv geologického podloží na půdní typy/druhy.
- Pokusy s propustností půdy, úrodností půdy, pH půdy...
- Hmatová zkouška půdních druhů.

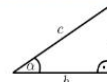

ASTRONOMIE

- Aplikace STELLARIUM, PEAK FINDER, SUN CALC, FLIGHTRADAR24...

- Pohyby Země – např.: Ve které dny v roce zapadá Slunce při pohledu z našeho stanoviště přesně za Ještědem?; měření výšky objektů pomocí stínu...

$$\sin(\alpha) = \frac{a}{c}$$

$$\cos(\alpha) = \frac{b}{c}$$

$$\tan(\alpha) = \frac{a}{b}$$

- Námět na projektovou výuku: např. výroba slunečních hodin.

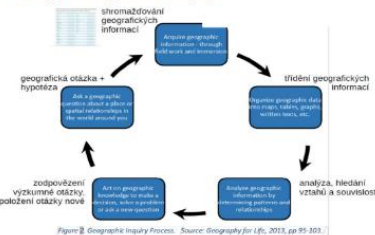
ORIENTACE V TERÉNU

- Orientace dle světových stran (dle přírodních ukazatelů, aplikace KOMPAS, buzola...).
- Orientace dle mapy (např. MAPY.CZ): světové strany, měřítko, nadmořská výška...

- Pojmenování, odhad výšek a vzdáleností krajinných dominant.

*Principy badatelsky orientované výuky:

- příklady výzkumných otázek vyžadujících od žáků pozorování, měření a zkoumání (seznam otázek, práce s ním, simulace tvorby otázek)
- diskuse žáků o tom, jak formulovat výzkumné otázky tak, aby byly jasné a zaměřené na konkrétní aspekty zkoumaného jevu či problému (práce s příklady, hledání podstaty otázky – jak ji tvořit)
- formulace předpokládaných výsledků jejich bádání (odhady) a využívat pro formulaci SMART kritéria
- ukázky praktických postupů, které mohou žákům pomoci efektivně řešit výzkumný problém (jako např. brainstorming, mindmapování, online databáze, kritické čtení, SMART kritéria, případové studie, vedení deníků)
- potřebné materiály a zdroje pro bádání (krabice s pomůckami, tematicky zaměřené, koutky učení ve třídě...)
- práce s relevantními zdroji (dostupnost techniky, knih odborných i populárně naučných, přístup na internet...)
- rešerše, přehledy poznatků, které k otázce byly realizovány (práce s příkladem, vyvození toho, co je rešerše, kde se s ní setkám...)
- ukázka plánování, nácvik
- provázení v badatelských krocích: např. technika semaforu – zelená: pracuji, jsem OK, červená: potřebuji pomoci)
- vedení žáky k pečlivosti, preciznosti, poctivosti, pravidelnosti měření apod. (Check list na dané téma)
- práce s kritérii, tvorba kritérií se žáky, s tabulkou kritérií
- diskuse o rozdílech mezi podloženými a nepodloženými názory, povzbuzují žáky k formulaci otázek o posuzování věrohodnosti informací (Hledej zdroj)
- konstruktivní zpětná vazba k práci žáků (otevřené otázky či věty, Co se Ti dnes dařilo? Na čem je třeba pracovat?)
- reflexe procesu bádání <https://lidevpohybu.eu/metodika/program-jak-to-zvladnout/jak-vest-reflexe/>

Jaké to pro vás bylo? Co ve vás teď nejvíce rezonuje? Když se podíváte zpátky na to, co se v průběhu programu odehrálo, co tomu říkáte? Jak jste se cítili, když...?

Co se dělo v průběhu programu? Co jste zažili?

Co se osvědčilo, co naopak nefungovalo? Co to znamená, že jste se v daný okamžik zachovali takto? Co jste se v této části o sobě/o skupině dozvěděli?

<https://ucimesevenku.cz/wp-content/uploads/2020/11/PL-12.2-Reflexe-s-d%C4%9Btmi-1.pdf>

https://ucimesevenku.cz/wp-content/uploads/2020/11/Reflexe_KK_P%C5%A0L.pdf

<https://www.jsns.cz/lekce/jak-na-reflexi-emoci-po-projekci>

[https://www.kvalitniskola.cz/Namety,-inspirace,-aktuality/Priklady-z-inspirativni-praxe/PIP11-\(1\)/Priloha-c-11.aspx](https://www.kvalitniskola.cz/Namety,-inspirace,-aktuality/Priklady-z-inspirativni-praxe/PIP11-(1)/Priloha-c-11.aspx)

<https://www.ucitelnice.cz/blog/reflexe-jako-soucast-vyuky>

d) Práce s informacemi a kritické myšlení

- informační materiály k jednomu tématu z různých zdrojů
- využívání digitální techniky k vyhledávání zdrojů
- příklady citací, diskuse o jejich relevanci v rámci citačních norem
- bezpečné prostředí, ve kterém se žáci nebojí vyjadřovat své postoje
- vedení k tomu, aby žáci identifikovali logické chyby a argumentační fauly ve svých projevech
- diskuse a debaty o hodnotách a zájmech jednotlivých informačních zdrojů

<https://kriticke Mysleni.cz/>

<https://edu.ceskatelevize.cz/storage/worksheet/celeceskoctedetem/metodika-digitalni-stopa.pdf>

<https://www.doucujte.cz/materialy/metody-kritickeho-mysleni/>

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: Lexikon výukových a hodnotících metod*. Grada, 2015. ISBN 978-80-247-9934-6

Klíčová kompetence kulturní

Kulturní kontext, kultura a umění jako prostředek komunikace

- pořádání diskuse a debaty o různých uměleckých dílech, kulturních událostech a aktuálních tématech, (kulturní okénko, kulturní hit týdne, přehled Kultura v našem městě/regionu..., Na co půjdu do kina/divadla...)
- diskuse o uměleckých dílech a kulturních událostech
- - porozumění významu a účelu umění a kultury jako prostředku vyjadřování myšlenek a emocí
- - pro podporu kritického myšlení (rozumět různým aspektům umění a rozvíjení komunikace)
- - k toleranci a respektu k názoru druhých
- prostor, aby ostatním sdělili a zhodnotili své zážitky z uměleckých a kulturních akcí, které navštívili mimo školu (viz výše)
- návštěvy muzeí, divadel, koncertů, kin, knihoven a kulturních akcí, které umožňují žákům osobní setkání s uměním a kulturou a poskytují jim praktické zkušenosti (společné návštěvy kulturních zařízení) nabídky

kulturních institucí v místě i mimo něj (Galerie hlavního města Praha, Národní galerie, Oblastní galerie Liberec..., místní galerie či výstavní prostor v obci, galerie pod širým nebem, amatérské galerie v průjezdu apod.)

- zapojení se do programů kulturního a uměleckého vzdělávání a spolupráce s kulturními institucemi a odborníky, poskytují tak žákům odborné znalosti a umožňují jim širší pohled na dané kulturní oblasti (vazby na divadla, kina, galerie, muzea...)
- zapojení se se žáky do kulturních a uměleckých projektů v rámci školy i mimo školu (soutěžní i nesoutěžní aktivity, umění v ulicích, sousedské akce...)
- žáci: portfolio svých kulturních a uměleckých aktivit (návštěv kulturních institucí, vlastní tvorby...) v papírové nebo digitální podobě
- hodnocení vliv digitálních médií na dostupnost a kvalitu kultury a umění (tvorba sady kritérií pro hodnocení, porovnání situace a nabídky v místě a v čase např. s Vennovým diagramem...)
- analýza a interpretace uměleckých děl a kulturních projevů
- umělecká díla ve výuce
- - k inspiraci a motivaci
- - jako ilustrační materiál k podpoře učiva v různých předmětech
- - k porozumění a respektu k různým kulturním tradicím a perspektívám
- - k podpoře emocionálního a sociálního rozvoje žáků; vyjádření své osobní identity, emocí, postojů a hodnot prostřednictvím uměleckých děl
- - pro obohacení učebního prostředí, inspirativní a interaktivní způsob učení
- prostor k reflexi a sebereflexi a pomáhám jim nalézt svůj individuální umělecký projev

Kulturní a umělecké vyjádření

- hledání prostředí, ve kterém se cítí být motivováni ke tvorbě
- tvůrčí projekty nebo workshopy, ve kterých mají žáci možnost pracovat na vlastních i týmových uměleckých projektech
- konstruktivní zpětná vazba k jejich uměleckým dílům a podporuji je v jejich tvůrčím procesu, pomáhám jim objevovat nové perspektivy a rozvíjet jejich umělecké dovednosti
- využívání uměleckých prostředků k reflexi obsahu výuky, abych žákům poskytl nové perspektivy a způsoby, jak porozumět a propojit různé aspekty učiva, tímto způsobem se učení stává více zážitkovým a zapamatovatelným (např. metody dramatické výchovy)

Kulturní identita a rozmanitost

- srovnávání kulturního vlivu (tradice, zvyky, umělecká díla) ve své zemi s těmi v jiných zemích a přemýšlejí o vlivu historie a geografie na formování těchto rozdílů

- podněty ke sledování médií (filmy, hudbu, zprávy) a analyzování toho, jak různé kultury prezentují své hodnoty a tradice, a diskuse o tom, jak je to ovlivňuje
- zkoumání kulturních prvků vlastní komunity, jejich porovnávání s kulturními projevy z jiných částí světa
- aktivity vedoucí k uvažování stereotypů a předsudků vůči jiným kulturám a přemýšleli, jak může respekt k odlišnostem obohatit jejich život (např. jsns.cz)
- metody dramatické výchovy (zobrazovací hry, přetahování ad. <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16157/metody-a-techniky-dramaticke-vychovy-ukazky-jednotlivych-samostatnych-dramatickych-her-obvykle-jedno.html>)

ULRYCHOVÁ, Irina; GREGOROVÁ, Vlasta a ŠVEJDOVÁ, Hana. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. 2000. ISBN 8071783552.

SVOBODOVÁ, Eva a ŠVEJDOVÁ, Hana. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. 2011. ISBN 8026200209.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 8024718650.

AMIROVÁ, Alžběta; FIEDLEROVÁ, Michaela a REJCHRTOVÁ, Andrea. *Metody a aktivity dramatické výchovy v předškolním vzdělávání*. 2019. ISBN 8074964302.

Klíčová kompetence digitální

Digitální informace a data

- práce s otevřenými daty a veřejnými databázemi: <https://opendata.gov.cz/> <https://data.gov.cz/> <https://data.cssz.cz/> <https://www.e-sbirka.cz/open-data> <https://ags.cuzk.gov.cz/opendata/>
- kritická práce s informačními zdroji a odpovědnosti při jejich vytváření (metody kritického myšlení, otázky: Kdo, kdy, pro koho..., lekce www.jsns.cz)
- zodpovědné utváření digitálních identit a sledování vlastní digitální stopy (Lekce Jednoho světa na školách www.jsns.cz)
- samostatná či skupinová tvorba a sdílení archivů relevantních digitálních vzdělávacích zdrojů

Zapojení do společnosti prostřednictvím digitálních technologií

- aktivní zapojování do života školy prostřednictvím digitálních technologií (vzdělávací prostředí Teams, Outlook...)
- digitální služby státu, veřejné správy či komerčního sektoru, možnosti využití (weby organizací)
- jak se chovat v online prostředí, netiketa (lekce Jednoho světa na školách www.jsns.cz, <https://www.e-bezpeci.cz/>)

- autorská práva, respekt k autorským právům ostatních (lekce Jednoho světa na školách www.jsns.cz, <https://www.e-bezpeci.cz/>)

Tvorba digitálního obsahu

- využití digitálních technologií: <https://fenix.fp.tul.cz/cs/>
- <https://storymaps.arcgis.com/> <https://www.peakfinder.com/> <https://www.mapotic.com/>
- experimentování s různými možnostmi, jak vyjádřit myšlenky za pomoci digitálních technologií (rozmanité aplikace, programy, AI)
- zdroje a příležitosti k úpravám digitálního obsahu s cílem přizpůsobit ho či obohatit pro další účely
- Copilot, Krok, Chat GTP, Perplexity, CANVA...

Bezpečnost v digitálním prostředí

- porozumění pravidlům bezpečného zacházení s digitálními technologiemi a k jejich dodržování (netiketa...)
- digitální wellbeing (e-bezpeci, jsns.cz)
- pozitivní i negativní důsledky digitalizace pro člověka, společnost i v kontextu cílů udržitelného rozvoje (diskuse, psaní techniky, (lekce Jednoho světa na školách www.jsns.cz, <https://www.e-bezpeci.cz/>, <https://edu.ceskatelevize.cz/>)

Digitální vývoj a inovace

- samostatné využívání digitálních technologií v konkrétních výukových situacích (přírodní vědy: čidla napojená na tablety pro zkoumání různorodých veličin, termokamera, i v úpravě pro nevidomé)
- sdílení možností, kde a jak využít digitální technologie, diskuse a společné hodnocení přínosů a rizik využití digitálních technologií v dané situaci
- rozmanité aplikace a digitální možnosti pro realizaci skupinových i individuálních projektů a využití digitálních technologií v nich

